

Asia: VN/24437/2024

Lausuntopyyntö metsätalouden tulospäristeiset tuet -työryhmän muistiosta

1. Yleinen palaute työryhmän muistiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

MTK pitää hyvänä, että erilaisia kustannusvaikuttavia malleja kannustaa metsänomistajia metsien aktiiviseen ja kestäväan metsien hoitoon ja käyttöön sekä ympäristöhyötyjen tuottamiseen tarkastellaan. Muistiossa on varsin kattavasti kuvattu mahdollisuuksia hyödyntää tulospäristeisia tukia ja ympäristöllistä tarjouskilpailua metsätaloudessa.

Muistiossa ei ole arvioitu, olisiko nykyistä kustannuspäristeista kannustejärjestelmää kehittämällä mahdollista saavuttaa haluttu vaikuttavuus. Korjaamalla nykyisen Metka-kannustejärjestelmän ympäristö- ja luonnonhoitotukeen liittyvät epäkohdat voitaisiin metsänomistajia kannustaa luonnonhoitoon tavalla, joka on heille tuttu ja vaatimuksiltaan ymmärrettävä, ja joka ei myöskään edellyttäisi mittavia muutoksia tukijärjestelmän hallinnointiin ja valvontaan.

Muistiossa olisi ollut hyvä tarkastella, millaisia lainsäädännön muutoksia siirtyminen tulospäristeisiin tukiin edellyttäisi. Metsälainsäädännön lisäksi tarkasteltaviksi voisivat tulla myös valtionavustuslaki ja verotukseen liittyvä lainsäädäntö.

Vuonna 2024 Metsäkeskus pystyi käsittelemään Metka-lain mukaisia ympäristötukihakemuksia vasta joulukuussa. Metka-lain mukaisia luonnonhoitohankkeita ja kulotushankkeiden toteutuksia Metsäkeskus ei pystynyt käsittelemään lainkaan. MTK korostaa, että ensisijaisesti tulisi varmistaa nykyisen Metka-järjestelmän toimivuus niin, että hakemukset ja toteutusilmoitukset pystyttäisiin käsittelemään ja niitä koskevat päätökset tekemään metsäkeskuksessa ilman viivettä.

2. Tulospäristeisten tukien ja ympäristöllisen tarjouskilpailun vahvuudet ja heikkoudet verrattuna perinteiseen tukijärjestelmään, jossa korvataan kustannuksia ja tulonmenetyksiä.

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Teoriassa tulospäristeiset tuet antaisivat tuensaajalle mahdollisuuden valita joustavasti erilaisia toteutustapoja tulosten saavuttamiseen. Esitetyt pilotit on kuitenkin rajattu niin suppeiksi, että ne

käytännössä mahdollistavat yhden tai rajatun joukon toimenpiteitä vaaditun tuloksen saavuttamiseksi. Tuensaajan kannalta tämä ei juurikaan kannusta uusien kustannustehokkaiden ratkaisujen tai kohteiden löytämiseen.

Myönteistä on, että hankkeen toteuttamisen yhteydessä saatavat tulot eivät vaikuttaisi tuen määrään. Samoin mahdollisuus palkita tuotetusta ympäristöhyödystä kannustaa maanomistajia paremmin kuin pelkkä aiheutuneiden kustannusten korvaaminen. Yhteiskunnan kannalta tarjouskilpailuilla olisi mahdollista vaikuttaa tukien entistä kustannusvaikuttavampaan kohdentamiseen.

Ympäristöhyötyjen mittaaminen on kuitenkin haastavaa, joten tukien maksua ei voi kytkeä pelkästään saavutettuun hyötyyn. Hyödyt myös syntyvät viiveellä, usein pitkänkin ajan kuluttua, joten pelkän saavutetun tuloksen perusteella maksettu tuki tuskin kannustaisi maanomistajien hankkeiden toteutukseen. Ns. kannustinpalkkiomalli, jossa toimenpiteiden toteutuksesta aiheutuneet kustannukset korvattaisiin välittömästi ja saavutetusta tuloksesta maksettaisiin myöhemmin palkkio tuotetun ympäristöhyödyn suuruuden mukaan, olisi toimivampi malli.

3. Työryhmän esittämien pilottiehdotusten toteuttamiskelpoisuus.

3.1 Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korotus lehtipuuosuuden perusteella (luku 9.1)

Korotettu tuki kannustaisi metsänomistajia lehtisekapuuston ylläpitoon. MTK korostaa, että taimikonhoidon ja nuoren metsän hoidon tuen tavoite on kannustaa metsänomistajia oikea-aikaiseen metsänhoitoon. Malli ei saa rankaista niitä metsänomistajia, jotka toteuttavat taimikonhoidon nykyisten hyvien käytäntöjen mukaisesti tai joilla ei kasvupaikan tai lähtötilanteen perusteella ole mahdollista korkeampaan lehtipuuosuuteen. Hallinnollisesti esitetty malli on toteuttamiskelpoinen ja muistuttaa pienpuun keruun tuesta maksettavan tuen korotettua tukea.

3.2 Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille (luku 11.2)

Tuki kannustaisi maanomistajia nykyistä laajempiin vesistöjen suojavyöhykkeisiin. Tukiehtojen ja kohteiden valintaperusteiden tulee niin selkeitä ja yksinkertaisia. Muistiossa esitetään, että tukivaatimusten pitämiseksi kohtuullisina hakemuksista rahoitettaisiin vain 80 prosenttia. Riski tuen hylkäämisestä ja jo aiheutuneiden kustannusten jäämisestä maanomistajan maksettavaksi tarkoittaa, että kallista maastotyötä ei ole mahdollista tehdä tukihakemuksen pohjaksi. Tukihakemukseen vaadittavien tietojen tulee olla saatavissa metsävaratiedosta (metsään.fi) tai muista maanomistajan käytettävissä olevista julkisista paikkatietoaineistoista, jotta tukihakemus on mahdollista tehdä ilman maastossa tehtäviä mittauksia.

Muistiossa esitetty paikkatietoaineiston tuottaminen virtavesistä, joihin tukea vois kohdentaa, on kannatettava. Suojavyöhykkeiden toteutuminen ja säilyminen on mahdollista toteuttaa kustannustehokkaasti kaukokartoitusaineistoa hyödyntämällä. MTK korostaa, että malli ei saa johtaa suojakaistojen ns. korvauksettomaan suojeluun, jos maanomistaja ei ole kiinnostunut tavanomaista leveämpien suojakaistojen säilyttämisestä tai jos hankkeelle ei myönnetä rahoitusta.

3.3 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

Maanomistajilla on kiinnostusta soiden ennallistamiseen. Mikäli tuki kattaa vähintään toteutuneet kustannukset ja aiheutuneet tulonmenetykset, myös tulevaisuuden puuntuotannon menetykset, tuki toimii kannustavasti. Myönteistä on, että esitetyssä mallissa kohteelta saatavat puumyyntitulot eivät vaikuttaisi tuen määrään. Kannustavuus edellyttää, että tehtyjen toimenpiteiden kustannukset korvataan niiden syntymisen jälkeen ilman pitkää viivettä. Osa korvauksesta voitaisiin maksaa tulospalkkiona, kun tavoitteet on saavutettu tai kohde on kehittymässä koti tavoitetilaa.

Muistion perusteella ei selviä, vaatisiko tukihakemus myös ennallistamissuunnitelmaa (toteuttamissuunnitelmaa) vai perustuisiko tukipäätös vain kohteen ominaisuuksiin. Koska tukihakemuksista hyväksyttäisiin enintään 80 prosenttia, hakemuksilta ei voi vaatia mittavaa ennakkosuunnittelua ja maastotyötä. Hakemukseen vaadittavien tietojen tulee olla saatavissa metsävaratiedosta tai muista maanomistajan käytettävissä olevista paikkatietoaineistoista.

Esitetty toimintamalli edellyttää tietoa potentiaalisten kohteiden sijainnista. Tämä tieto tulisi tuottaa maanomistajien käyttöön. Kohteiden valintakriteerien tulee olla selkeitä ja läpinäkyviä. Samoin tulospalkkion perusteiden tulee olla selkeät ja riittävän yksinkertaiset.

Epäselväksi jää, edellytetäänkö ennallistettavien kohteiden siirtyvän metsätalouskäytön ulkopuolelle (suojelualueen perustaminen), vai voisivatko ne tietyin ehdoin edelleen säilyä metsätalouskäytössä.

3.4 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

Lehtojen luonnonhoito: Mikäli tuki kattaa vähintään toteutuneet kustannukset ja aiheutuneet tulonmenetykset, myös tulevaisuuden puuntuotannon menetykset, tuki toimii kannustavasti. Myönteistä on, että esitetyssä mallissa kohteelta saatavat puumyyntitulot eivät vaikuttaisi tuen määrään. Kannustavuus edellyttää, että tehtyjen toimenpiteiden kustannukset korvataan niiden syntymisen jälkeen ilman pitkää viivettä. Osa korvauksesta voitaisiin maksaa tulospalkkiona, kun tavoitteet on saavutettu tai kohde on kehittymässä koti tavoitetilaa.

Koska tukihakemuksista hyväksyttäisiin enintään 80 prosenttia, hakemuksilta ei voi vaatia mittavaa ennakkosuunnittelua ja maastotyötä. Hakemukseen vaadittavien tietojen tulee olla saatavissa metsävaratiedosta tai muista maanomistajan käytettävissä olevista paikkatietoaineistoista.

4. Millaisia vaikutuksia työryhmän esittämällä tuella olisi?

4.1 Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korotus lehtipuuosuuden perusteella (luku 9.1)

4.2 Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille (luku 11.2)

Yleisesti ehdotetuista piloteista: Esitetyt tukimallit kannustaisivat maanomistajia lisäämään monimuotisuudelle arvokkaita rakennepiirteitä metsissä ja turvaamaan monimuotoisuudelle arvokkaita kohteita. Virtavesien leveämmät suojakaistat tuottaisivat todennäköisesti myös positiivisia ilmastovaikutuksia. Sekapuustoisuuden lisääntyminen vahvistaisi metsien tuhonkestävyyttä ja sopeutumiskykyä muuttuvassa ilmastossa.

Esitetyt tukimallit ovat tavoitteiltaan yhdensuuntaisia MTK:n ja SLC:n monimuotoisuustiekartan tavoitteiden kanssa. Tukimallien käytännön vaikuttavuus riippuu kuitenkin paljolti siitä, kuinka selkeiksi, yksinkertaisiksi ja joustaviksi tukiehdot ja hakumenettelyt laaditaan.

4.3 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

-

4.4 Lehtojen luonnonhoito (luku 11.6)

-

5. Kehittämisehdotukset työryhmän pilottiehdotuksiin.

5.1 Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korotus lehtipuuosuuden perusteella (luku 9.1)

Taimikonhoidon ja nuoren metsän hoidon tuloksen arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös maanomistajasta riippumattomat syyt. Jos tavoiteltu ja säästetty lehtipuuosuus ei mittaushetkellä toteudu hirvieläin aiheuttaman syönnin vuoksi, ei tämä saa olla tuen epäämisen perusteena.

Taimikonhoidon ja nuoren metsän hoidon tuen korotuksessa lehtipuuosuuden perusteella laskettavaan lehtipuuosuuteen tulee ottaa huomioon myös aiemman sukupolven säästetyt lehtipuut (säästöpuut) sekä säästettyihin riistatiheikköihin sisältyvät lehtipuut.

5.2 Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille (luku 11.2)

Virtavesien suojavyöhykkeiden pisteytyksessä käytettävien tunnusten tulee olla sellaisia, että ne ovat saatavissa metsävaratiedosta tai muusta julkisesta paikkatietoaineistosta. Aikaa vieviä maastoinventointeja vaativia tunnuksia ei tule käyttää.

5.3 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

Soiden ennallistamisen pisteytyksessä käytettävien tunnusten tulee olla sellaisia, että ne ovat saatavissa metsävaratiedosta tai muusta julkisesta paikkatietoaineistosta. Aikaa vieviä maastoinventointeja vaativia tunnuksia ei tule käyttää.

Ennallistettavien soiden valintakriteereinä voitaisiin käyttää esim. kohteen suotyyppiä, pinta-alaa, puuston määrää, ojitustilannetta (ojien määrä, viimeksi toteutetun ojituksen ajankohta) ja valuma-

alueen laajuutta. Myös kytkeytyminen olemassa olevaan suojelualueeseen tai luonnontilaiseen suohon voisi tuoda lisäpisteitä.

5.4 Lehtojen luonnonhoito (luku 11.6)

Lehtojen luonnonhoidon pisteytyksessä käytettävien tunnusten tulee olla sellaisia, että ne ovat saatavissa metsävaratiedosta tai muusta julkisesta paikkatietoaineistosta. Aikaa vieviä maastoinventointeja vaativia tunnuksia ei tule käyttää.

Lehtojen arviointiin esitetty luokitusmalli vaikuttaa tulkinnanvaraiselta. Epäselväksi jää, kuinka mallissa arvioidaan ekologista laatua ja hoitotarvetta. Erityisesti tarjouskilpailumallissa maanomistajan/tuen hakijan tulee voida itse arvioida, minkä arvon kohde saa, jotta tarjous olisi ylipäättään mahdollista tehdä. Vaihtoehtona esitetty luonnonarvohehtaari vieläkin monimutkaisempi eikä sovellu käytettäväksi. Valintaperusteiden pitää olla selkeitä, läpinäkyviä, ennustettavia, eikä tunnuksia voi olla kovin suurta määrää. Hoidettavien lehtojen valinnassa voitaisiin tarkastella alueen kokoa, metsätyyppiä, puuston määrää ja kehitysluokkaa/ikää, lehtipuuvaltaisuutta, jalojen lehtipuiden esiintymistä ja kytkeytyneisyyttä.

Jylhä Lea
MTK